

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti

M. Kürşad Birinci

MART 1949

CİLT: 1

CİLT: 1

ARALIK 1948

Sayı: 1

Kasım, 1948

hakkikatte fikre ve vicde
Bu ise, tahakk

BU SAYIDA

Hürriyetsizlik içinde adalet aramak
adaletsizlik içinde saadet

BU SAYIDA

Kübler:

Demokratik İttihak
Dokümanlar Geceri
Çocuklar
Bütün Hürriyetler
İlan Mevzuunda
Vatanşay Halk
manu
Hürriyete İ
Felsefe

LIBERTE

Hür Fikirler

Bekçi, Gecenin Neresindeyiz ?

BU SAYIDA

Başlatkıcı ..... A. Fuad Bayıl
Akademik hürriyet ..... A. Adnan Adıvar
1948 - 1948 ..... A. Emin Yalman
Demokraside jüri

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti

M. Kürşad Birinci

ISBN: 978-605-9823-40-1

Liberte Yayınları® / 224

1. Baskı: Aralık 2018

© 2018, Liberte Yayınları®

© 2018, Liberal Düşünce Topluluğu Derneği®

Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın katkılarıyla yayımlanmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tamamı veya herhangi bir parçası, hiçbir şekilde fotokopiyle veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Yayınevimiz bunu yapanlar ve buna teşebbüs edenler hakkında kanunî takibat yaptırma hakkına sahiptir.

Yayın Editörü: **Özlem Çağlar Yılmaz**

Yayın Koordinatörü: **Emre Turku**

İç Tasarım: **Yavuz Selim Erfidan**

Kapak Tasarımı: **Mesut Koçak**

Baskı: **Tarcan Matbaası**

Adres: İvedik Cad. Mercan 2 Plaza, No: 417, Yenimahalle, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | Faks: (312) 384 34 37 | Sertifika No: 25744

LiBeRTE
yayıngrubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr | Sertifika No: 16438

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

M. Kürşad Birinci

Şubat 1979'da İzmit'te doğan M. Kürşad Birinci, Rana ve Ferzan'ın babasıdır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	1
Giriş	3
BİRİNCİ BÖLÜM: Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti	
Öncesinde Türkiye’de Liberal Fikirler	9
Osmanlı’da Liberal Fikirler	11
Sened-i İttifaktan II. Meşrutiyete.....	13
İkinci Meşrutiyet	16
Cumhuriyet ve Tek Parti Dönemi.....	18
Birinci Meclis	20
Çok Partili Siyasî Hayata Geçiş Denemeleri	22
Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası.....	23
Serbest Cumhuriyet Fırkası.....	25
1930’dan 1945’e Yeni İstibdat Dönemi	27
Çok Partili Siyasî Hayata Geçiş; Demokratik Cumhuriyetin Temelleri.....	29
Demokrat Parti’nin Kuruluşu.....	34
Bir Orta Oyunu Olarak 1946 Seçimleri	37

İKİNCİ BÖLÜM: Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti	39
Cemiyetin Kuruluşu	41
Felsefesi ve Kurucu İlkeleri ile HFYC.....	46
Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Beyannamesi.....	47
Amaçlar	47
Prensipler	48
Cemiyetin Kurulmasında Etkili Siyasî ve Sosyal Atmosfer	51
Kurucuları ve Yöneticileri ile HFYC.....	54
Ali Fuad Başgil	55
Ahmet Emin Yalman	57
Cemiyetin Faaliyet ve Neşriyatı.....	60
Panel ve Konferanslar	61
Yayınlar ve Hür Fikirler Mecmuası	63
Cemiyetin Günün Meselelerine Bakışı.....	70
Dil Meselesi	71
Şahıs Hürriyet ve Masuniyetinin Teminatı.....	74
Cemiyetin Gücü ve Faaliyetlerinin Etkisi.....	76
Bir Fikir Hareketi Olarak HFYC ve Liberal Gelenek İçindeki Yeri	78
Cemiyetin Sonu	83
Başgil'in Son Kongresi.....	83
Ayrılığa Neden Olan Tartışma: Din ve Laiklik	84
Cemiyet'in Başgil Sonrası Dönemi.....	88
Sonuç	93
Kaynakça	97
Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Esas Nizamnamesi	103
Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Beyannamesi	113

Önsöz

ELİNİZDEKİ BU ESER ON YILDAN UZUN BİR SÜRE ÖNCE bir yüksek lisans çalışması olarak kaleme alınmıştı. Bugün bir kitap olarak yayımlanabilmesi için tekrar gözden geçirildi. Bir çalışmayı gözden geçirmek, insanın hem kendi macerasına hem de ülkenin geçirdiği dönüşüme ilişkin bir şeyler söylemekte; bir çeşit keşfe dönüşmekte. İlk olarak insanın kendi macerasına ilişkin şunu söylemek isterim; şüphesiz bu çalışmada değiştirmek istediğim ya da tekrar yazmak istediğim yerler mevcut, ancak bunu yapmak bu çalışmayı hazırladığım zamandaki ruhumu unutmak demek. Eğer bugün bu kitabı yazıyor olsaydım, mutlaka Ahmet Emin Yalman'ın hikâyesini daha çok merak eder, belki ona karşı biraz daha dengeli olmayı seçerdim. Yine bu kitabı eğer bugün yazıyor olsaydım 20'li yaşların ortasındaki birinin toy üslubunu kullanmazdım. Ancak bir metni, yazıldığı zamanın bireysel ruhundan başka bir şeye dönüştürmenin doğru olmadığını düşünüyorum.

İkinci olarak bu metin bana ülkenin geçirdiği dönüşüm ile ilgili de birçok şey hatırlatıyor. Dolayısıyla çalışmayı başka bir

şey haline getirmek şöyle bir hatırayı da unutmak anlamına gelebilirdi. Tez konusu olarak bu fikrin bulunmasında büyük emeği olan; akademik olarak kendisine çok şey borçlu hissettiğim danışmanım Atilla Yayla, bu metin kaleme alınırken iler tutar yanı olmayan suçlamalar ile okuldan uzaklaştırılmıştı. Başka bir şey yazmak, hocamın yaşadığı sıkıntıyı, İzmir’de görülen davası için mahkemede bulunduğumuz anda üzerine çok çalıştığı, ancak hâkim tarafından hiç de ciddiye alınmayan ve esasen son derece güçlü savunmasını da unutmak olabilirdi. Çalışmayı maalesef önce okuldan uzaklaştırılması, sonrasında emekliliği nedeniyle Atilla Yayla ile bitiremedim.

Bu istenmedik gelişme bugün büyük bir şans ve lütuf olarak gördüğüm şekilde yüksek lisansımı Ahmet Çiğdem ile bitirmeme neden oldu. Kendisinden sadece akademik olarak değil, insan olarak da çok şey öğrendim. Sadece hocalığı değil, dostluğu ile de yanımda olması bana insan denen varlığın uğrakları ile ilgili eşsiz bir alan açtı; öğretti.

Nihayeten elinizde bana aynı anda Başgil ve Yalman’ı yazmayı mümkün kılan; Yayla ve Çiğdem ile çalışma fırsatı vermiş bir eser var. Umarım bu çalışma Türk siyasî tarihi için iyi yönleri ile anılır ve bundan çok daha iyi olacağına emin olduğum yeni çalışmalara küçük de olsa ilham verir.

Son olarak gelenek olduğu üzere ifade etmek isterim ki bu kitapta bulacağınız tüm hatalar “kesinlikle” iki danışmanım olan Yayla ve Çiğdem’e ait. Bulabileceğiniz ilham verici birkaç şey ise, çalışmanın sahibi olarak bana. Geleneği yanlış anlamış olabilirim, olsun.

Giriş

HER FİKİR HAREKETİNİN BİR GELENEĞİ VARDIR. Entellektüel anlamda ciddiye alınabilecek her türlü akım ya da ideoloji ardında manalı bir tarih barındırmaktadır. Böyle bir birikimden mahrum bir fikir akımının, değil bir ülkenin fikrî coğrafyasında yer bulabilmesi, ona aşkla bağlı küçük bir topluluğun hayatını bile farklı kılabilmesi mümkün değildir. Tarih, mağlup krallar, sultanlar, prensler tarihi olduğu kadar, bu tip romantik, marjinal akımlar tarihi olarak da okunmaya müsaittir. Liberalizmin Türk siyasî tarihi içindeki rolüne ilişkin Türk entelijensiyası tarafından geliştirilen ve genel bir kabulü yansıtan yaklaşımlar da, ya onu romantik bir sapma olarak görmektedir ya da göz ardı etmektedir. Bu yaklaşımlara göre, Türk siyasî hayatına 1980 sonrası girdiği iddia edilen liberal düşünce, güncel siyasî retorikte ve zaman zaman entellektüel muhitlerde ifade edilen şekliyle, kökü dışarıda, ülke gerçeklerine ilgisiz, nevezuhur bir akımdır.

Bu yaklaşımlar iki açıdan bilimsellikten uzaktır. İlk olarak, bir fikrî sistemin kökünün dışarıda olduğunun dile getirilme-

sinin siyaset bilimi açısından ciddi bir anlam ifade ettiği söylenemez. Bilim evrensel olduğu gibi, siyaset biliminin ve siyasi düşüncelerin kaynakları da beynelmileldir. Bir ideolojinin ya da fikir akımının köklerinin nereden geldiğinin onun ne olduğunu anlamak için yapılacak analizler üzerindeki önemi sınırlıdır. İkinci olarak, liberal düşünce, Türk siyasî hayatına 1980 sonrası giren bir “ideoloji” değildir. Osmanlı İmparatorluğu’na modernleşme akımlarıyla girmeye başlayan liberal/özgürlükçü fikirler, İmparatorluğun son dönemlerinde, -19. yüzyılın ikinci yarısında- daha çok Yeni Osmanlılar Cemiyeti vasıtasıyla, kendisine, devletin kaderini belirleyen tartışmalar içinde sınırlı da olsa yer bulmuştur. Daha sonra, 20. yüzyılın başında, Prens Sabahattin ve Cavid Bey gibi etkili liberal siyasî simalar, liberal fikirleri hem kendilerinden öncekilere nazaran daha etkili şekilde hem de liberalizmi daha hâkim bir üslup ve yaklaşımla seslendirmiştir. Cumhuriyet dönemindeyse, liberalizm, kendisine Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Fırka’da önemli bir yer bulan; Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti marifetiyle çok partili siyasî hayata geçiş sürecinde mühim rol alan bir düşünce akımı olarak tezahür etmiştir. Ancak, bu tarihî birikimin varlığı, onun, şüphesiz Türk siyasî tarihinde milliyetçilik veya devletçilik veyahut sosyalizm kadar etkili olduğu anlamına da gelmemektedir.

Liberalizmin Türkiye’de yaşadığı tarihsel serüvende, bu çalışmanın konusu olan Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti’nin özel bir yeri bulunmaktadır. HFYC’ye bu niteliği kazandıran üç neden vardır. Bunlardan ilki HFYC’nin, liberal bir cemiyet olarak, kendisinden önce faaliyette bulunmuş benzeri cemiyet ve partilere nazaran daha uzun süre hayatta kalmış olmasıdır. Daha önceki bazı hareketlerin faaliyet dönemleri ancak aylarla ifade edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Öncesinde Türkiye’de Liberal Fikirler

TÜRKİYE’DE LIBERAL FİKRİYATIN TARİHSEL SERÜVENİ-
ni karakterize eden üç önemli dönem / dönüm noktası
mevcuttur. Bunlardan ilki 20. yüzyıl başıdır. Bu tarihten
önce liberal fikirler, uzun bir yüzyıl boyunca ülkeye, İmpara-
torluğun modernleşme çabalarının sonucu olarak girdi. Libe-
ralizmin üzerinde titizlikle durduğu birçok ilke, Sultan’ın ya da
onun bürokratlarının, İmparatorluğun bekası için istedikleri
amaçlara ulaşma çabalarının, arzu edilmeyen ya da beklen-
meyen sonuçları olarak Osmanlı coğrafyasıyla tanıştı. Ve ne-
redeyse yarım yüzyıl boyunca, Osmanlı aydınlarının bazıları
tarafından ya siyasî yönü ile sahiplenilip iktisadî yönü ihmal
edildi, ya da iktisadî yönü üzerine yapılan vurgu siyasî içerikli
liberal ilkelerin önüne geçti. Oysa 20. yüzyıl ile birlikte, libe-

ralizmi hem iktisadî hem de siyasî yönleriyle daha hâkim bir üslupla savunan simalar -İnsel'e göre dönemin liberal düşünce açısından doruğunu oluşturan²- Cavid Bey ve Prens Sabahattin liberal düşünce içindeki yerlerini aldılar. Bununla birlikte, özellikle Prens için, liberalizmden umulan amaç (onu daha etkili ve hâkim bir üslupla temsil etmiş olsa da) imparatorluğun bekasıdır.³

Liberal fikriyatın tarihsel serüvenini karakterize eden bir başka tarih/dönem ise 1920'ler, yani Türkiye Cumhuriyeti devridir. Kemalist devrimin neticesi olarak kurumsallaşan cumhuriyet rejiminin temel gayesi kendisinden başka hiçbir siyasî pozisyona hayat hakkı tanımamaktır. Bu dönemde, hem siyasî liberalizm hem de muhafazakârlık, tek parti iktidarının devam ettiği 1923-1946 döneminde politik alandan uzaklaştırılmış ve meşruiyet kaynaklarından yoksun bırakılmıştır. Cumhuriyetin bu niteliği, Türkiye'ye mahsus olmak üzere⁴, muhafazakârlık ve liberalizmi birbirine yaklaştırmıştır.

Öte yandan, muhafazakârlık ve liberalizm dönemin dışlanan siyasî pozisyonları olmaları nedeniyle birbirlerine yaklaştıkları gibi, cumhuriyetin, dinî alana karşı katı yaklaşımı ve dinî talepleri başından gayri meşru ilan etmesi de, muhafazakârlığın -en iyi ifadesini Başgil'de bulacak şekilde- liberal değerlere yaklaşmasını sağladı.

2 Ahmet Insel, "Türkiye'de Liberalizm Kavramının Soyçizgisi", *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce: Liberalizm*, Ed. Murat Yılmaz, (İstanbul, İletişim Yayınları, 2005), s. 53.

3 Prens'in şu sözleri dikkat çekicidir: "O halde tedavi yolu: ... siyasî merkezîyetçiliği güçlendirecek, ... Osmanlı birliğini yeniden inşa edecek, ... millî hakimiyet ve istiklalinin yerleşmesine vasıta olacak..." Prens Sabahattin: "Görüşlerim: İki Meslek", *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce: Liberalizm*, Ed. Murat Yılmaz, s. 717.

4 Burada "Türkiye'ye mahsus" derken kastedilen cumhuriyet karşıındaki pozisyonların bu iki ideolojiyi yaklaştırmasıdır. Bilindiği üzere dünyada da benzer durumlar yaşanmış ve özellikle sosyalizm karşısında iki ideoloji zaman zaman birbirine yakınlaşmıştır. Türkiye'ye özgü olan cumhuriyet meselesidir.

Liberalizm ise aynı dönem içinde tedricen politik alandan uzaklaştırılmıştı. Bu dönemde yaşanan iki muhalefet deneyiminin etkisiyle liberalizm, CHP sözcülerinin ağzında anarşi ile eş anlamlı “kökü dışarıda” “bölücü” ve Osmanlı’nın dağılmasını hatırlatacak şekilde “gerici” bir anlam kazanmıştı. Ayrıca, milliyetçiliğin, resmî siyasal alanda kalmanın ve hürriyetçi düşünceleri ifade edebilmenin yegâne meşruiyet zemini olması, dönemin liberal simalarının ve liberal fikirlerin kısmî de olsa milliyetçilikle bulanmasına ve daha ılımlı bir iktisadî sistem talep etmesine neden oldu. Bu durum da liberalizmin muhafazakârlığa yaklaşmasına neden oldu.⁵

Liberal fikriyatı karakterize eden üçüncü dönem ise, aşağıda daha ayrıntılı verilmeye çalışılan çok partili siyasî hayata geçiş ve bu sürecin verdiği imkân ile Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti’nin kurulmasıdır. Cemiyet, Cumhuriyet Türkiye’sinde liberalizmin ilk “sivil” hareketi olma özelliği taşır. Ayrıca, cemiyet, son bulmasına neden olan tartışma sonucunda muhafazakârlık ve liberalizmin konjonktürel birlikteliğinin de sorunlarını ki bu Yalman ve Başgil’in temsil ettiği tarafları temsil ettiği bir süreçtir, göz önüne serer. Ancak, ilginç olan, muhafazakâr kanadı temsil eden Başgil’in daha hürriyetçi görünmesidir.

Osmanlı’da Liberal Fikirler

Osmanlı İmparatorluğu’nda liberalizmi hem iktisadî hem de siyasî yönleri ile tutarlı bir bütünlük içinde savunmuş kişiler ve gruplar çok fazla değildir. Tabî ki hem iktisadî anlamda teşebbüs-i şahsiyi, hem de siyasal anlamda adem-i merkeziyeti savunan Prens Sabahattin; Maliye Nazırlığı yapmış Cavid Bey, Mekteb-i Mülkiye hocası Sakızlı Ohannes Paşa gibi liberal si-

5 Ahmet Insel: “Türkiye’de Liberalizm Kavramının Soyçizgisi”, ss. 72–73.

İKİNCİ BÖLÜM

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti

4 O'LI YILLARIN İKİNCİ YARISI, ÜLKE İÇİN YENİ BAŞLAN-
gıçları işaret etmekteydi. Cihan Harbi ertesinde içe-
ride ve dışarıda yaşanan gelişmeler, (yaklaşık 23 yıllık
iktidarında yıpranan bir tek parti, artık kronik bir hale gelen
fakirlik ve Türkiye'nin yönünü Batı'ya, yani demokratik bloğa
çevirmesine neden olan Sovyetler Birliği'nin Kars, Ardahan ve
Boğazlar üzerindeki talepleri)¹⁰² ülkeyi yeni bir döneme taşı-
maktaydı. Çok partili siyasî düzen, her ne kadar geçmişin tek
partisi halen iktidar olsa da, yeni arayışlar ve daha çok demok-
rasi talepleri için görece uygun bir ortam yaratmıştı.

İstanbul merkezli gelişen yeni bir muhalefet, kendisine, Ah-
met Emin Yalman'ın *Vatan*'ında ve Zekeriya Sertel'in *Tan*'ında
yer buldu. Bu gazetelerde, Dörtlerin de aralarında bulunduğu
bazı tanınmış simalar siyasî sistem, hürriyet ve demokrasi ko-

---

102 Mustafa Çufalı, *Türkiye'de Demokrasiye Geçiş Dönemi*, ss. 14-32.

nularında makaleler neşrediyorlardı. Bu yayınlar, muhalefetin etkili bir kamuoyu oluşturabilmesinde ve yeni oluşumlar meydana getirebilmesinde, (bu durum zaman zaman iktidar partisini “endişeye” sevk etse de) Cumhuriyet Halk Partisi’nin ve İsmet İnönü’nün toleranslı tutumunun da etkisiyle, önemli bir rol oynadı.¹⁰³

İktidar partisi CHP, parti içinde kısmî bir liberalleşme sürecini tecrübe ederken¹⁰⁴, kendisine yönelik muhalefete karşı da yumuşak bir tutum sergilemekteydi. En azından, muhalefete mücadelesini siyasî kanallardan yürütür görünmekteydi.¹⁰⁵ İktidarın, İsmet İnönü’nün 1 Kasım 1947 tarihli TBMM açılış konuşmasından lüzumuna işaret ettiği¹⁰⁶, Basın ve Cemiyetler kanunlarında iyileştirmeler yapması, siyasî alanın dışında yeni bir muhalefetin de gelişmesine olanak sağladı.¹⁰⁷ Bu, daha önce tecrübe edilmeyen bir gelişmeydi. Cumhuriyet Türkiye’sinde siyasî muhalefet, kısa deneyimler olsa da iki kez yaşanmıştı. Yeni olan, siyasetin dışından iktidara yöneltilecek olan sivil muhalefetti. Başgil, bu muhalefeti, Demokrat Parti taraftarı olup olmadığına bakmadan demokrat muhalefet olarak adlandırmaktaydı.¹⁰⁸

103 Ancak, İsmet İnönü’nün bu toleranslı tutumunu kaybettiği anlar da olmuştur. Başgil, “Dil Meselesi”yle ilgili yöneltilen eleştirilere cevap olarak, Milli Şefin, istiklal Mahkemelerini hatırlattığını yazar. Ali Fuad Başgil, *27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri*, s. 49.

104 Cumhuriyet Halk Partisi, 18 Ekim 1947’de program ve tüzüğünde tadilat yaptı. Parti’nin milliyetçilik ve devletçilik anlayışları yumuşatıldı, vergiler hafifletildi. *Tasvir*, 19 Ekim 1947.

105 Muhalefete ilk zamanlar gösterilen bu toleransın yön değiştirdiği anlar da olacaktır ve bu değişiklik 1946 seçimlerinde de görüldüğü gibi, bazen geçmişin “acı” hatıralarını akla getirecektir. Ancak, iktidar partisinin, en azından oluşum sürecinde, muhalefetin gelişimini akamete uğratmak için “etkil” bir müdahalede bulunmamış olması dahi çok önemlidir.

106 *Akşam*, 2 Kasım 1946.

107 Ali Fuad Başgil, *27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri*, s. 65.

108 Ali Fuad Başgil, *İlmin Işığında Günün Meseleleri*, der: Ali Hatipoğlu, İsmail Dayı, (İstanbul: Yağmur Yayınları, 1960), s. 191.

Bu gelişmeler, tek parti iktidarında ülkeden uzaklaştırılmış bir kavramın, gerçek anlamda siyasî literatüre tekrar girmesini de beraberinde getirdi: “Sivil toplum.” Doğmakta olan bu özgürlük ortamının etkileri kendini sivil toplumun her alanında olduğu gibi fikir alanında da hissettirmekte gecikmedi. Özellikle İstanbul’da sanatçılar, bilimadamları ve gazetecilerden destek gören ve kendilerine insan haklarından, kent bilincine kadar çeşitli konuları sorun edinen birçok örgüt kurulmaktaydı.

Aynı dönemde, bilimadamları, gazeteciler ve sanatçılardan mürekkep, ülkenin entellektüel anlamda halen başkenti olan İstanbul’u kendilerine merkez olarak seçen liberal bir cemiyet de kuruluş sürecini yaşamaktaydı.

Cemiyetin Kuruluşu

Ulusal ve uluslararası radikal değişimlerin yaşandığı bu yıllarda, dönemin siyasal ve sosyal cemiyetlerinin önemli aktörlerinden biri olan, *Vatan Gazetesi*’nin sahibi ve başmuharriri Ahmet Emin Yalman, dünya liberallerinin 9 – 14 Nisan 1947’de gerçekleştirecekleri bir toplantı için davet aldı. O, demokrat muhalefete destek veren, Dörtler’e en başından beri gazetesinde yer ayıran ve daha erken sayılabilecek bir dönemde Varlık Vergisi gibi konularda iktidar karşısında yer alma cesaretini gösterebilen başarılı bir gazeteciydi.¹⁰⁹ Diğer yandan Amerika’da tamamladığı yüksek öğrenimi sayesinde Yalman, dışarıda da tanınan ve değerli bağlantıları olan biriydi. Bazı yabancı gazetelerde makaleleri yayınlanmakta ve birçok uluslararası organizasyona Türkiye Temsilcisi olarak davet edilmekteydi.¹¹⁰ 1944’te yazdığı ve *Manchester Guardian* gazetesinde yayınlanan bir makale-

109 Bernard Lewis, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, s. 299.

110 Ahmet Emin Yalman, *Devlet Kültür Armağanı*, (Ankara; ?, Tarihsiz), s. 5.

Sonuç

1947’NİN YAZ AYLARINDA KURULUŞ HAZIRLIKLARI BAŞLAYAN Cemiyet, resmî olarak aynı yılın sonbaharında Ali Fuad Başgil ve Ahmet Emin Yalman önderliğinde teşekkül etti. Başgil başkanlığında kuruluş evresini hızla tamamlayan Cemiyet, ocak ayında yaptığı ilk umumî heyet toplantısında, gelecek iki yılına damga vuran önemli kararlar aldı. Bu kararlar sonrasında, Cemiyet’in en az panel ve konferansları kadar etkili yeni bir alana girmesi için çalışmalar başladı. Kurulan Neşriyat Komisyonu marifetiyle, demokrasiye geçiş dönemi içinde, ülkenin demokratik istidatlarının artması ve hürriyetin korunması için çeşitli yayınlar yapıldı. 1950 Nisan’ına kadar süren bu dönemde, Cemiyet başkanlığını Başgil üstlenmişti.

Yaklaşık iki buçuk yıl süren bu dönemde Cemiyet, Türk demokrasisi ve liberalizm açısından cesur ve etkili faaliyetlerde bulundu. Cemiyet, ilk döneminde “dil meselesi”, “üniversite kürsülerinde tedris hürriyeti”, “şahıs hürriyet ve masuniyetinin teminatı” gibi önemli meselelerde faaliyetler yürüttü. Cemiyet’in böyle etkili bir dönem yaşamasında, başkanlığını

Başgil gibi entellektüel cemiyetin liderlerinden birinin üstlenmiş olmasının etkisi büyüktür. Başgil, daha cemiyetle ilgisi olmadan önce, Türkçe Meselesi ile ilgili tavrıyla demokrat muhalefetin temellerini atmış etkili bir müellifti.

Ancak HFYC'nin ömrü fiili olarak kısa sürdü. 1950'ye gelindiğinde, ülke seçim atmosferine girmişti. İlk defa gerçekleştirilecek demokratik esaslı seçimler öncesinde partiler sıkı bir propaganda evresine girdiler. Diğer yandan, demokratikleşmenin ve siyasî alandaki alternatiflerin çoğalmasıyla, seçmen de, daha önce tecrübe etmediği bir deneyimi yaşamaktaydı. Taleplerini iktidara talip olan partilere iletmeye başladı. Kaçınılmaz olarak, bu taleplerin pek çoğu dinî ve ekonomik temelliydi. Çünkü, uzun yıllar hem ekonomik, hem de dinî anlamda türlü zorluklar yaşayan halk, yaklaşan seçimleri iyi bir fırsat olarak görmekteydi. Ayrıca seçmenin bu tür eğilimleri sadece muhalefet partisi DP tarafından değil, iktidar partisi CHP tarafından da dikkate alınmaktaydı.

Ancak, HFYC içinde, Yalman önderliğindeki bir grup, seçmenin dinî taleplerini gericilik olarak görüyor, partilerin bu taleplere cevap vermesini hayat tarzlarına yöneltilmiş bir tehdit olarak yorumluyordu. Bu nedenle, Yalman'ın girişimleriyle, Cemiyet'te "Din ve Laiklik" konulu bir toplantı tertiplendi. Yalman'la aynı fikirleri paylaşmayan Başgil, tartışmaların hoş olmayan bir üslup kazanmasından sonra, toplantının kendisine karşı bir tertip olduğunu düşünerek Cemiyet'ten ayrıldı. Çünkü Başgil, Yalman'ın aksine, demokratikleşmeyle birlikte seçmen taleplerinin dinî nitelikte olmasını, hürriyetin bir sonucu olarak görüyordu.

Kaynakça

- AHMAD, Feroz; *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, (Ankara, Doruk Yayınları, 2002).
- AKKAYA, Rukiye, *Prens Sabahattin*, (Ankara, Liberte Yayınları, 2006).
- ALFRED, Edward, "İngiltere'de Sosyalist Tecrübeler", *Hür Fikirler*, Sayı: 9, (İstanbul, Temmuz, 1949).
- Akşam*, 2 Kasım 1945.
- Akşam*, 28 Kasım 1945.
- Ana Britannica*, Cilt 14, (İstanbul, Ana Yayıncılık, 1989).
- AROL, Hasan, "Mehmet Cavid Bey", *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce: Liberalizm*, (İstanbul, İletişim Yayınları, 2005).
- ATAY, Falih R., "Partiler Rejimi", *Ulus*, 18 Ekim 1946.
- BAKIREZER, Güven, "Türkiye'de Sosyal Liberalizm", *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce: Liberalizm*, (İstanbul, İletişim Yayınları, 2005).
- BAŞGİL, Ali Fuad, *27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri*, Çev. M. Ali Sebük, İ. Hakkı Akın, (İstanbul, Çeltük Matbaacılık, 1966)
- BAŞGİL, Ali Fuad, "Başlarken", *Hür Fikirler Mecmuası*, Cilt: 1, Sayı: 1, (Kasım 1948).
- BAŞGİL, Ali Fuad, "Bir Mektup Vesilesiyle: Önce Birkaç Hatıra", *Yeni Sabah*, 02.09.1960.

- BAŞGİL, Ali Fuad, "Bizim de Diyeceklerimiz Var Dostlar", *Komünizme Karşı Mücadele Dergisi*, tarihsiz.
- BAŞGİL, Ali Fuad, *Cihan Sulhu ve İnsan Hakları*, (İstanbul, Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Neşriyatı, 1948).
- BAŞGİL, Ali Fuad, "Demokrasi Nedir?", *Vatan*, 7 Mayıs 1946.
- BAŞGİL, Ali Fuad, "Demokrasi ve Mekteplerimiz", *Hür Fikirler*, Sayı: 10, (İstanbul, Ağustos 1949).
- BAŞGİL, Ali Fuad, *Demokrasi ve Hürriyet*, (İstanbul, Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Neşriyatı, 1949)
- BAŞGİL, Ali Fuad, "Dil Beyannamesi Münasebetiyle", *Hür Fikirler Mecmuası*, 1, 5, (Mart 1949)
- BAŞGİL, Ali Fuad, *Din ve Laiklik*, (İstanbul, Yağmur Yayınları, 1977).
- BAŞGİL, Ali Fuad, "Gene Türkçe Meselesi", *Cumhuriyet*, 13 Kasım 1945
- BAŞGİL, Ali Fuad, *İlmin Işığında Günün Meseleleri*, der: Ali Hatipoğlu, İ. Dayı, (İstanbul, Yağmur Yayınları, 1960)
- BAŞGİL, Ali Fuad, "İnsan Haklarında Kopan Fırtına", *Vatan*, 21-10-1946.
- BAŞGİL, Ali Fuad, "İrtica Yaygarası", *Komünizme Karşı Mücadele Dergisi*, tarihsiz.
- BAŞGİL, Ali Fuad, *Ord. Prof. Ali Fuad Başgil'in Hatıraları*, (İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1990).
- BAŞGİL, Ali Fuad, *Seçim Sistemimizin Kıymeti ve Eksiklikleri*, (İstanbul, Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Neşriyatı, 1948).
- BAŞGİL, Ali Fuad, "Türkçe Meselesi", *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1945.
- BAŞGİL, Ali Fuad, "Türkçe Meselesi", *Vatan*, 29 Kasım 1945.
- BAŞGİL, Ali Fuad, *Türkçe Meselesi*, (İstanbul, Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Neşriyatı, 1948)
- BAŞGİL, Ali Fuad, *Vatandaş Hürriyeti ve Bunun Teminatı*, (İstanbul, Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Konferanslar Serisi, 1948)
- BERZEG, Kâzım, "Türkiye'de Liberal Hareketler", *Liberalizm, Demokrasi, Kapıkulu Geleneği* içinde, (Ankara; Liberte 2000)
- BERZEG, Kâzım, "Eski Sınıf" *Liberalizm, Demokrasi, Kapıkulu Geleneği* içinde, (Ankara, Liberte Yayınları, 2000)

- BINARK, İsmet, "Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil Bibliyografyadan Biyografiye", *Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil Bibliyografyası* içinde der. Arif Aşçı, (İstanbul, Kubbealtı Yayınevi, 2000).
- BORA, Tanıl, "Muhafazakârlığın Çatallanan Yolları ve Türk Muhafazakârlığında Bazı Yol İzleri", *Türk Sağının Üç Hali: Milliyetçilik, Muhafazakârlık, İslamcılık* içinde, (İstanbul, Birikim Yayınları, 2003).
- BORAN, Behice, *Tan*, 25 Eylül 1945.
- COŞAR, Simten, "Liberal Thought and Democracy in Turkey" *Journal of Political Ideologies*, (February, 2004).
- Cumhuriyet Ansiklopedisi* 1923-2000, Cilt 2 1941-1960, (İstanbul, YKY, 2002).
- Cumhuriyet Ansiklopedisi* 1923-2000, Cilt 3 1961-1980, (İstanbul, YKY, 2002).
- CÜNDÜBEYOĞLU, Kemal, "Matbuat Hürriyeti", *Hür Fikirler*, Sayı: 1, (Ankara, Kasım 1948).
- ÇAVDAR, Tevfık, *Türkiye'de Liberalizm (1860-1990)*, (Ankara; İmge,1992).
- ÇUFALI, Mustafa, *Türkiye'de Demokrasiye Geçiş Dönemi*, (Ankara, Babil Yayınevi, 2004).
- DEMİRCİ, Aliyar, "Ahmet Emin Yalman", *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce: Liberalizm*, (Ankara; İletişim Yayınları, 2005).
- DEMİRCİ, Aliyar, "Ali Fuad Başgil", *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce: Liberalizm*, (Ankara, İletişim Yayınları, 2005).
- "Dil Meselesi Hakkında", *Hür Fikirler Mecmuası*, Cilt: 1, Sayı: 5, (Mart 1949).
- Dil Meselesi Hakkında Beyanname*, (İstanbul, Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Neşriyatı, 1949).
- ERDOĞAN, Mustafa, *Türkiye'de Anayasalar ve Siyaset*, (Ankara, Liberte Yayınları, 2001).
- ERDOĞAN, Mustafa, "Türkiye'de Siyasal Sistem ve Demokrasi", *Yeni Türkiye*, Eylül-Ekim 1997.
- GÖKALP, Mehmet, *Haksızlıklar Karşısında Susmayan Âlim: Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil*, (Ankara, Santral Yayınevi, 1963).
- Hür Fikirler Mecmuası*, Cilt:1, Sayı: 4, (Şubat 1949).
- Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti'nin Beyanname ve Esas Nizamnamesi*; (İstanbul, 1949).

“Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Beyannamesi”, *Hür Fikirler Mecmuası*, Cilt: 1, Sayı: 1, (Kasım 1948).

“Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti”, *Yeniden Doğuş*, 29–30, (Ağustos 1947).

İNSEL, Ahmet, “Türkiye’de Liberalizm Kavramının Soyçizgisi”, *Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce. Liberalizm*, (İstanbul, İletişim Yayınları, 2005).

KARAKOYUNLU, Yılmaz, “İkinci Meşrutiyet Liberalizmi”, *Yeni Türkiye*, 25, (Ocak–Şubat 1999).

KARPAT, Kemal, *Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Ekonomik, Kültürel Nedenler*, (İstanbul, AFA Yayınları, 1996).

KÜÇÜKÖMER, İdris, *Batılılaşma, Düzenin Yabancılaşması*, (İstanbul, Bağlam Yayınları, 2002).

LEWIS, Bernard, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, Çev. Metin Kıratlı, (Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2000).

LIPPMAN, Walter, “Şahsın Masuniyeti”, *Hür Fikirler*, Sayı: 1, (Ankara, Kasım 1948).

NADİ, Nadir, “İki Demokrasi Örneği”, *Cumhuriyet*, 2 Haziran 1945.

OKYAR Osman, Mehmet SEYİTDANLIOĞLU, *Fethi Okyar’ın Anıları*, (Ankara, İş Bankası Kültür Yayınları, 1997).

OKYAR, Osman, “Liberalizm ve Türkiye”, *Yeni Türkiye*, 25, (Ocak–Şubat 1999).

ÖZ, Esat, “Türkiye’de Demokrasiye Geçiş Süreci”, *Liberal Düşünce*, Cilt: 1, Sayı: 3, (Yaz 1996).

ÖZGÜR, Faruk, “Demirkırat’ın Sonu”, *Açık Toplum* web sayfası, Mayıs, 2005. <http://www.liberal-dt.org.tr/index.php?lang=tr&message=article&art=363>

SAVCI, Bahri, “Demokrasi Müesseselerini Tanıma Noksanımız”, *Hür Fikirler*, Sayı: 2, (İstanbul, Aralık 1948).

SMITH, Julie, “Liberal Unit: The Origins of Liberal International”, *Journal of Liberal Democrat History*, 17, (Winter 1997–1998).

Son Posta, 8 Ocak 1946.

Son Posta, 2 Ekim 1947.

Şahıs Hürriyeti ve Bunun Teminatı Hakkında Beyanname, (İstanbul, Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Neşriyatı, 1949).

Tasvir, 2 Ekim 1947.

Tasvir, 19 Ekim 1947.

TİMUR, Taner, *Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş*, (Ankara, İmge Yayınları, 2003).

TUNAYA, Tarık Zafer, *Türkiye’de Siyasal Gelişmeler*, (İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2003).

TUNAYA, Tarık Zafer, *Türkiye’de Siyasî Partiler*, (İstanbul, Arba Yayınları, 1952).

“Türkçe Meselesi”, *Hür Fikirler Mecmuası*, Cilt: 1, Sayı: 4, (Şubat 1949).

TÜRKÖNE, Mümtaz’er, “Tanzimat’ın Sonu” *Türk Modernleşmesi* içinde, (Ankara; Lotus Yayınevi, 2003).

Üniversite Kürsülerine Tedris Hürriyeti, (İstanbul, Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Neşriyatı, 1948).

Vatan, 11 Şubat 1946.

Vatan, 2 Ekim 1947.

Vatan, 28 Kasım 1947.

Vatan, 1 Şubat 1948.

Vatan, 12 Ocak 1949.

Vatan, 16 Ocak 1949.

Vatan, 16 Aralık 1949.

Vatan, 19 Şubat 1950.

YALMAN, Ahmet Emin, *Berraklığa Doğru*, (İstanbul, Hür Fikirleri Yayma Neşriyatı, 1957).

YALMAN, Ahmet Emin, *Devlet Kültür Armağanı*, (Ankara, 28 Kasım 1971).

YALMAN, Ahmet Emin, *Gerçekleşen Rüya*, (İstanbul, 1938, Tan Matbaası).

YALMAN, Ahmet Emin, “Liberallik Modası Geçmiş Bir Gidiş midir?” *Hür Fikirler*, Sayı: 2, (İstanbul, Aralık 1948).

YALMAN, Ahmet Emin, *Yakın Tarihte Gördüklerimiz ve Geçirdiklerimiz I (1888-1918)*, (İstanbul, Yenilik Basımevi, 1970).

YALMAN, Ahmet Emin, *Yakın Tarihte Gördüklerimiz ve Geçirdiklerimiz IV (1945-1970)*, (İstanbul, Yenilik Basımevi, 1970).

- YALMAN, Ahmet Emin, *Yarının Türkiye'sine Seyahat*, (İstanbul, 1944, Vatan Matbaası).
- YAYLA, Atilla, *Fikir Hareketleri ve Liberal Düşünce Topluluğu*, (Ankara, Liberte Yayınları, 2003).
- YAYLA, Atilla, "Liberalizm ve Türkiye" *Liberal Bakışlar* içinde, (Ankara, Liberte Yayınları, 2000).
- YAYLA, Atilla, *Liberalizm*, (İstanbul, Plato Yayınevi, 2003).
- YAYLA, Atilla; Mehmet SEYİTDANLIOĞLU, "Türkiye'de Liberalizm", *Liberal Düşünce*, (Bahar-Yaz, 1998).
- YILDIRIM, Ergün, *Batıcılışma Sürecinde Bir Şahsiyet: Ahmet Emin Yalman*, (İstanbul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1991).
- ZÜRCHER, Eric Jan, *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Siyasal Muhalefet: Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (1924-1925)*, Çev. Gül Çağalı Güven (İstanbul, İletişim Yayınları, 2003).
- ZÜRCHER, Eric Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, Çev. Yasemin Sanem Gönen, (İstanbul, İletişim Yayınları, 2002).

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Esas Nizamnamesi

Cemiyetin: Adı, merkezi ve mahiyeti

Madde 1. Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti adıyla merkezi İstanbul olmak üzere, bir cemiyet kurulmuştur. Cemiyet ilmî mahiyettedir. Siyasetle meşgul olmaz.

İkametgâhı

Madde 2. Cemiyetin şimdilik ikametgâhı: Yeni Valide Han No 19.

Mevzu ve Gayesi

Madde 3. Cemiyetin ana gayeleri şunlardır:

- a) Hürriyet sevgisini ve yüksek hak telakkilerini en geride kalan memleket köşelerine ve halk tabakalarına kadar yaymaya;
- b) Hak ve hürriyet seven vatandaşlar arasında sıkı bir fikir dayanışması ve ülkü birliği yaratmaya;

- c) Memlekette hür fikir ve müesseselerin inkişafına, hür ve serbest düşünme zevk ve istidadının gelişmesine;
- d) İctimaî terbiye ve ahlâk kaidelerini kuvvetlendirmeye ve kıymet ölçülerini yükseltmeye çalışmaktır.
- e) Her türlü totaliter ideolojilerle ve hür fikir ve müesseselere düşmanlık gösteren taassuplarla mücadele etmektir.

Çalışma Tarz ve Vasıtaları

Madde 4. Cemiyet yukarda gösterilen gayelerine konferanslar, münakaşa, münazara ve müsabakalar tertiplemek; kitap, broşür, gazete, mecmua ve beyanname neşretmek gibi fikrî ve ilmî vasıtalarla ulaşmaya çalışır.

Şubeleri:

Madde 5. Cemiyetin şimdilik şubesi yoktur. İleride azadan en az yirmibeş kişinin yazılı isteği üzerine, herhangi bir yerde şube açılmasına umumî heyetçe karar verilir. Bu takdirde Cemiyetler Kanunu'nun 4'üncü maddesi gereğince hareket olunur.

Müessisleri:

Madde 6. Cemiyetin müessisleri, aşağıda isim ve sıfatları alfabe sırasıyla gösterilen zatlardır:

1. Adakan, Enver. Yüksek Mühendis; TC; Göztepe Çiftelikler, No. 44.
2. Ağaoglu, Süreyya. Avukat; TC; Maçka, Teşvikiye, İhlamur cad. No. 29.
3. Apaydın, Burhan. Hukuk Fakültesinde Asistan; TC; Belediye Piyerloti cad. Göktaş sokağı No. 2 İsmet Apartmanı.
4. Başgil, Ali Fuad. Hukuk Fakültesinde Ordinaryüs Profesör, TC; Kızıltoprak, Bağdat cad. No. 200/1.

5. Belger, Nihat Reşat. Tıp Fakültesinde Ordinaryüs Profesör; TC; Taksim, Sıraselviler No. 75, Hulusi Bey Apartmanı.
6. Benderli, Muvaffak. Avukat; TC; Maçka Teşvikiye, Kâğıthane cad. 69/3 Cemiliye Apartmanı.
7. Emeç, Selim Ragıp. Son Posta Gazetesi sahibi; TC; Kadıköy, Suadiye İskelesi, Selim Ragıp Köşkü.
8. Erel, Şinasi Hakkı. Tıp Fakültesinde Profesör; TC; Taksim, Cumhuriyet cad. No. 15, İstiklal Apartmanı.
9. Fındıkoğlu, Z. Fahri. İktisat Fakültesinde Profesör; TC; Maçka, İhlamur cad. Mine Apartmanı.
10. Görey, Yavuz. Heykeltıraş; TC; Kadıköy, Devriye Sokağı, 22. Moda.
11. Hotinli, Rauf Ahmet. Eski Milletvekili; TC; Vali Konağı cad. No. 101.
12. Kazancıgil, Tevfik Remzi. Tıp Fakültesine Profesör; TC; Taksim, T. Ağası Sokağı 17-19.
13. Meto, Raif Necdet. Muharrir; TC; Taksim Mete cad. Süren Apartmanı No. 10.
14. Okyar, Osman Fethi. İktisat Fakültesinde Asistan; TC; Şişli, Rumeli cad. No.32.
15. Sebük, M. Ali. Avukat; TC; Fatih, Mutemet Sokağı No. 27.
16. Yalman, Ahmet Emin. Vatan Gazetesi Başmuharriri; TC; Nişantaşı, Emlak cad. Güney Apartmanı.

Azaları:

Madde 7. Cemiyetin aslî ve fahrî iki türlü azası vardır.

Fahrî Aza:

Madde 8. Cemiyetin gayelerine maddi veya manevi büyük yardımlarda bulunan kimseler, idare heyeti kararı ile fahrî azalığa kabul olunur.

Aslî Aza:

Madde 9. Cemiyetler Kanunu'nun tayin ettiği şartları haiz olan ve cemiyetin ana gayelerini benimseyen sıfat ve siyreti temiz her Türk vatandaşı cemiyete aza olabilir.

Cemiyete Giriş

Madde 10. Asli aza sıfatıyla cemiyete girmek isteyen, müracaat ederek, cemiyetten kendisine verilecek bir talepnameyi doldurup imza eder. İstekli hakkında idare heyeti tarafından gerekli incelemeler yapıldıktan sonra kabul veya reddine karar verilir.

Cemiyetten Çıkma

Madde 11. Cemiyetten çıkma serbesttir. Yalnız çıkmak isteyen azanın bunu yazılı olarak idare heyetine bildirmesi lazımdır.

Cemiyetten Çıkarılma

Madde 12. Cemiyetin gayelerine aykırı hareket ettiği sabit olan aza, idare heyeti kararıyla cemiyetten çıkarılır. Çıkarılan azanın ilk umumî heyet toplantısında bu karara karşı itiraz hakkı mahfuzdur.

Umumî Heyetin Teşekkülü

Madde 13. Cemiyetin umumî heyeti asil azanın hepsinden teşekkül eder ve mutat üzere, her senenin ocak ayının ilk onbeş günü içinde toplanır. Toplantı günü, vakti, yeri ve gündemi

azalara en az üç gün evvel iki gazetede ilan olunmak suretiyle bildirilir.

Madde 14. Umumî heyet teşekkül etmiş olmak için, cemiyet azasının yarısından bir fazlasının toplantıda hazır bulunması şarttır. İlk toplantıda bu ekseriyet elde edilmezse, bunu takip eden haftanın aynı gün ve saatinde yapılacak ikinci toplantıya gelmiş olan aza mevcudiyetiyle umumî heyet teşekkül etmiş olur.

Ekseriyet elde edilmemek yüzünden umumi heyet toplantısı geri bırakıldığı takdirde, yukarıdaki şartlar dâhilinde ve geri kalma sebebi bildirilmek suretiyle yeniden ilan yapılır. Umumî heyet toplantısı hiçbir sebeple bir defadan fazla geri bırakılamaz.

Madde 15. Umumî heyet, ancak kendisine sunulan gündemde mevcut maddeleri müzakere eder ve karar verir.

Şu kadar ki, azanın en az yirmide biri tarafından müzakeresi istenilen hususların gündeme ilavesi mecburidir.

Umumî heyet kararları toplantıda hazır bulunmayan azalara birer mektupla bildirilir.

Vazife ve Salâhiyetleri

Madde 16. Umumi heyetin vazife ve salâhiyetleri şunlardır:

- a. İdare heyeti senelik raporunun müzakeresi,
- b. Geçen devreye ait hesaplarla tanzim edilen bütün raporların tetkiki ve cemiyet bütçesinin tasdiki.
- c. Eski idare heyetinin ibrası,
- d. Yeni idare heyeti ve iki murakıbın seçilmesi,
- e. İcabında esas nizamnamenin tadili,
- f. Cemiyetin feshi.

Müzakere Usulü

Madde 17. Umumî heyet müzakereleri, idare heyeti reisi ve bulunmadığı takdirde reis vekili tarafından açıldıktan sonra; umumî heyetçe seçilecek bir reis ve bir reis vekili ve iki kâtip tarafından idare olunur.

Umumî heyet kararları, toplantıda bulunan azanın yarısından bir fazla ekseriyetle verilir. Reylerde beraberlik halinde reisini bulunduğu taraf ekseriyet kazanmış sayılır.

Bundan esas nizamnamenin tadili ve cemiyetin feshi kararları müstesnadır. Bu hususlardaki kararlar mevcut azanın en az üçte iki ekseriyetiyle verilir.

Fevkalade Toplantı

Madde 18. İdare heyeti, lüzum gördüğü durumlarda yahut cemiyet azasının en az beşte birinin yazılı isteği üzerine umumî heyeti fevkalade toplantıya davet eder.

Murakabe

Madde 19. Umumî heyetçe aza arasından seçilecek iki murakıp, cemiyetin yıllık hesaplarını tetkik eder. Murakıpların hazırlayacakları rapor umumî heyetin senelik mutat toplantısına sunulur.

İdare Heyeti

Madde 20. İdare heyeti, umumî heyet tarafından gizli rey ve mutlak ekseriyetle bir yıl için seçilecek bir reis ve reis vekiliyle yedi azadan tereküp eder. Müddeti biten reis ve azalar tekrar seçilebilir. İdare heyeti kendi azası arasından bir umumî kâtip ve bir muhasip ve veznedar seçer.

Yedek Aza

Madde 21. Umumî heyetçe ayrıca üç yedek aza seçilir. İdare heyeti azalışından birinin inhilâli halinde yedek azadan en çok oy almış olan bunun yerine geçer.

Umumî Kâtip

Madde 22. Umumî katip cemiyetin bütün yazı ve muhabere işlerini idare eder ve bulunmadıkları zamanlarda, reis ve reis vekili vazifelerini görür.

Muhasip ve Veznedar

Madde 23. muhasip ve veznedar cemiyetin bütün para ve hesap işlerini tanzim ederler ve usulü dairesinde defterleri tutarlar.

Azalar

Madde 24. Azalar idare heyeti tarafından verilen vazifeleri yapar ve toplantılarda hazır bulunurlar.

İdare Heyetinin Mutat ve Fevkalade Toplantısı

Madde 25. İdare heyeti her ayın ikinci ve sonuncu haftalarında mutat üzere toplanır.

Reis, lüzum gördüğü takdirde veya azadan üçünün teklifi üzerine idare heyeti her zaman toplantıya davet olunabilir. İdare heyeti kararları ekseriyetle verilir.

İnhilâl Vukuu

Madde 26. Reis herhangi bir sebeple çekildiği takdirde, yerini reis vekili alır ve bir yedek aza idare heyetine girer. İdare heyetinin yarıdan fazlası istifa ederse, umumî heyet fevkalade toplantıya davet edilerek yeni idare heyeti seçilir.

Cemiyetin Geliri

Madde 27. Cemiyetin geliri aza aidatı, hakiki ya da hükmî şahıslarca yapılacak teberrular, müsamere ve konferans hasılatı ve neşriyattan temin olunacak kardan ibarettir.

Aza Aidatı

Madde 28. Aslı aza senede on iki liradan az ve yüz yirmi liradan çok olmamak üzere aidat veriri. Aidat birden yatırılabilceği gibi, idare heyetince kararlaştırılacak nispet dairesinde taksitle de ödenir.

Teberru ve piyango gibi kaynakları, ilgili kanun hükümlerine göre düzenlenir.

Sarfıyat

Madde 29. Cemiyet sarfıyatı idare heyeti kararıyla ve bütçe imkânları dairesinde yapılır.

Yüz liraya kadar olan sarfıyat umumî kâtip ve veznedarın müşterek mesuliyeti ve imzasıyla yapılır. Bundan fazla sarfıyat için önceden reis ve reis vekilinden izin alınması ve sarf ilmühabe-rinin imza ettirilmesi lazımdır.

Madde 30. Cemiyetin yüz liradan fazla parası millî bir bankaya tevdi edilir. Para reis veya reis vekiliyle veznedarın müşterek imzasıyla yatırılır ve alınır.

Defterler

Madde 31. Cemiyetler kanunu hükümleri dairesinde, aza, karar, gelen ve giden evrak, masraf ve gelir defterleriyle diğer lüzum görülen defterler tutulur.

Fesih veya İnfisah Halinde

Madde 32. Cemiyetin feshi veya infisahı halinde bütün varı, Veremle Mücadele Cemiyeti'ne ait olacaktır.

Muvakkat Hükümler

Madde 33. Umumî heyetin ilk toplantısına kadar aşağıda isim ve sıfatları yazılı zatlar cemiyetin muvakkat idare heyetini teşkil edeceklerdir.

Reis: Ord. Prof. Ali Fuad Başgil

Reis vekili: Prof. Nihat Reşat Belger

Enver Adakan (Yüksek Mühendis)

Mehmet Ali Sebük (Avukat)

Süreyya Ağaoğlu (Avukat)

Burhan Apaydın (Asistan)

Yavuz Görey (Heykeltıraş)

Osman Fethi Okyar (Asistan)

Muvaffak Benderli (Avukat)

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Beyannamesi

MERKEZİ İSTANBUL OLMAK ÜZERE “HÜR FİKİRLERİ Yayma Cemiyeti” adıyla bir fikir ve kanaat birliği kurmuş ve, aşağıdaki esaslar dairesinde, hazırladığımız nizamnameyi ait olduğu makama sunmuş bulunuyoruz.

Cemiyetin, şimdilik, İstanbul dışında şubesi yoktur. İleride, nizamnamede gösterilen şartlar uyarınca vâki olacak teklif ve teşebbüs üzerine, umumî heyet kararıyla, memleketin belli başlı kültür merkezlerinde şube açılacaktır.

Cemiyet, politika cereyanlarının ve parti mücadelelerinin dışında kalmayı ve gâyelerine, sırf inandığı prensipler üzerinde, fikir münakaşasına ve kalem mücadelesine girişmek suretiyle yürümeyi vazife edinecektir. Bu yolda çalışma vasıtalarımız, konferanslar, münazara ve müsabakalar tertiplemek; mecmua, broşür, bülten ve kitap neşretmek olacaktır. Gerek memleket içinde ve gerek hariçte, cemiyetin gaye ve prensiplerine uygun

surette çalışan teşebbüs ve teşekküllerle mesai ortaklığı yapmaktan şeref duyarız.

“Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti” sıfat ve siyreti temiz her Türk vatandaşa açıktır. Ve cemiyete âzâ olmak için, kanunî şartlardan başka, ayrıca bir hususiyet aranmaz. Elverir ki, bize katılacaklar, bizim gaye ve prensiplerimizi samimiyetle benimsemiş ve hürriyet nuruna doğru bizimle beraber sadakatle yürümeğe karar vermiş olsun.

Böyle bir cemiyet kurmağa lüzum gördük ve bu günün gerek memleket içi şartları ve gerek dünya vukuatı karşısında buna şiddetle ihtiyaç duyduk. Zira, bugün artık akli eren herkesçe bilinmiş olsa gerektir ki, senelerden beri milletleri felâketten felâkete sürükleyen ve milletler içinde milyonlarca insan ferdini, klik menfaati üzerine mahkûm eden âmillerin başında yer yer türeyen hak ve hürriyet düşmanı ideolojiler gelmiştir, silahlı harbin çoktan sona ermiş olmasına rağmen, bugün hâlâ milletlerin emniyetlerini geleceğe dair olan huzur ve sükûn ümitlerini tehdit altında bulandıran ve memleketlerde kargaşa, açlık ve her çeşit sefalet yaratan başlıca âmil de aynı ideolojilerdir. Hakikatlerin en açıklarını bile safsatacı bir mantık ile gizlemek ve dürüst düşünen insanların akıl erdiremeyeceği şeytanî hilelere başvurmak suretiyle tutunan bu ideolojiler, gölgesine sığındıkları totaliter sistemleri yaşatmak için, bir taraftan liberal fikir, prensip ve müesseseleri çürütüp yıkmaya, diğer taraftan da medenî ve insanî hak telâkkilerini ve yüksek hürriyet idealini kirletip gözden düşürmeye çalışmaktadır.

Dünya milletleri içinde birer avuç profesyonel politikacı zümrenin temsil ettiği bu sağcı ve solcu totalitarizmin zehir püsküren propagandaları karşısında, her memlekette birer bü-

yük ekseriyet teşkil eden hak ve hürriyet seven insanların durumuna gelince; maalesef bu durumu tasvip etmek zorundayız. Gerçi fenalıklara karşı alınan bu durumu cezasını insanlık, hususiyle sekiz senedenberi, çekmekte olduğu acılarla ödemiş bulunuyor. Fakat buna rağmen, hâlâ nemelâzımcılıkta devam edilmesi, olup bitenlerden kâfi bir intibah dersi alınmamış olmasının delilidir. Eğer bu lâkaytlık ekseriyetin sayıca kuvvetine ve ağırlığına güvenmekten doğan yersiz bir iyimserlikten ileri geliyorsa, bilmelidir ki teşkilatlanmayan bir halk ekseriyeti, ne kadar büyük olursa olsun, sade bir kalabalıktan ibaret kalmağa ve günün birinde, teşkilatlı ve cüretli bir zümrenin esaretine düşmeğe ergeç mahkûmdur. Hakkın yüceliğine ve hürriyetin mesut neticelerine inanan insanların fenalıklara karşı lâkayt durmaya ve nemelâzım deyip geçmeye hakları yoktur. Her birimizin boynunda yalnız nefsimizin değil, nesillerimizin de vebali vardır. Bu fânî hayatta işimiz sadece günümüzü yaşamak ve kendimizi düşünmek değildir. Geçmiş ve gelecek nesilleri insanlık ve medeniyet yolunda birbirine bağlamak ve hür millet zincirinin bir halkası olmak da vazifemizdir. Kötülüklere seyirci kalmak hem kötülüğe rıza göstermek ve ona lâayık olmaktır; hem de kötülerin kötülük yolundaki cüret ve cesaretlerini arttırmaktır.

Sağcı ve solcu her çeşit totaliter taassupların insanlığa karşı reva gördüğü fenalıkları burada sayıp dökmekte bir fayda görmüyoruz. Bunları Birinci Dünya Harbi sonrasında bugüne kadar dehşetle şahit olduğumuz vukuat yeter derecede göstermiştir. Fakat bu vukuat şunu da göstermiştir ki, bu fenalıklardan korunmanın en müessir çaresi, hak ve hürriyet seven insanların bu sevgiyi halkın en geride kalan tabakalarına kadar şayılayıp yayması, iyilik ve insanlık ülküsü mihverî üzerinde

birleşip teşkilatlanması ve hürriyet dâvasını hür vicdanlar birliği kuvvetine istinat ettirmesidir. Hak ve hürriyet, bu dünyanın her büyük nimeti gibi, ancak bu kuvvetle, medenî cesaret ve feragatle elde edilip korunabilir.

Hülâsa, devrin totaliter rejim istidatları ve propaganda hücumları karşısında iyi niyetli insanların birleşmesi ve hak-hürriyet müdafaası uğrunda tek bir fikir cephesi teşkil etmesi bugün artık medenî ve insanî bir vazife olmuştur. İşte “Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti” bu vazifeyi yerine getirmek isteyen vatandaşlara bir hizmet kadrosu ve bir faaliyet muhiti olmak üzere kurulmuştur.

İlk Gayemiz, hak ve hürriyet seven vatandaşlar arasında sıkı bir tesanüt ve ülkü birliği yaratmak ve bu sâyede, nimetlerin en mukaddesi olan hürriyet nimetini, ister sağcı ister solcu bütün totaliter düşmanlarına karşı elbirliğiyle müdafaa edip korumaktır. Hürriyet sevgisini, yüksek hak telâkkilerini en geride kalan halk tabakalarına kadar yaymaktır. Memlekette hür ve serbest düşünme zevk ve istidadının gelişmesine hizmet etmektir. Aramızda karşılıklı saygı duygularını kuvvetlendirmeye, içtimaî ve ahlâkî kıymet ölçülerimizi yükseltmeye çalışmaktır. Milli câmiada muvazeneli ve devamlı bir terakki hareketinin muhtaç olduğu temelleri ve esas şartları belirtmek ve bu şartları gerçekleştirmek yolunda yürümektir.

İkinci bir gayemiz de, dünya yüzünden totaliter usullerle bunlara temel teşkil eden dar ruhlu ideolojilerin yarattığı zâlim taassupların kalkmasına yardım etmek ve bu sâyede, medenî insanlığı tehdit eden gerilik ve barbarlık tehlikesini önlemeye çalışmaktır. Hal ve istikbalin emniyetsizlik ve huzursuzluk karanlığını yüksek hak ve hürriyet ideali meşalesiyle yeniden

aydınlatmaya karar veren dünya liberalleri safında yer almak ve insanlığın binlerce asırlık tarih boyunca karınca sabrıyla biriktirip vücuda getirdiği moral medeniyeti müdafaa edenler ordusuna, küçük de olsa, bir kuvvet hissesi katmaktır.

Bu gayelere erişmek için, faaliyetlerimize hareket noktası ve istikamet ibresi teşkil eden prensip-kanaatler şunlardır:

1. İnsan akıl nuruna ve irade kudretine sahip, iyiyi ve kötüyü seçme istidadı ve hareketlerinin mesuliyetini duyma kabiliyetiyle mücehhez bir mahlûktur. Binaenaleyh cemiyette asıl olan, herkesin hakka ve hürriyete ehil addolunmasıdır. Hilafı sabit oluncaya kadar, her ferdin kanun hükümleri ve ahlâk ölçüleri dairesinde hareket edeceği kabul olunur.
2. Kimse kanunların emretmediği bir işi yapmağa ve emretmediği bir hareketi yapmamağa cebrolunamaz.
3. Cemiyetin hakiki temeli, insan şahsına ve vatandaşların emekleri mahsulü olan şeyler üzerindeki tasarruf haklarına ve aileye saygıdır. Hükümetlerin ilk ve en esaslı vazifesi, camiada bu saygının hükümran olmasını sağlamaktır.
4. Ferdin bedenî, fikrî ve manevî kuvvet ve kabiliyetlerini aklının erdiği ve gücünün yettiği yolda serbestçe inkişaf ettirmeğe ve bu hususta cemiyetten himaye görüp müsavi imkânlarla malik olmağa hakkı vardır.
5. Cemiyet nizamının fazilet, ehliyet, sây ve hizmet esasları üzerine oturması ve içtimâî istifa siyasetinin bu esaslara göre ayarlanması lâzımdır.
6. İktisadî zaruret dolayısıyla iş hayatına atılma mecburiyetinde kalan kadınların ve bilhassa analarla küçük yaştaki gençlerin emek, sıhhat ve şereflerini muhafaza için cemiyetten himaye görmeğe hakları vardır.

7. Medenî bir cemiyet varlığı, otoriter bir tehdit ve cebre değil, ancak fertlerin idrâk ve basiretine, vazife ve mesuliyet duygusuna olan güvene dayanır. Böyle bir güvenden doğabilecek mahzurlar, otoriter bir vasilik zihniyetinin yaratacağı fenalıklardan kat kat ehvendir.
8. Devlet, cemiyetin emniyet ve selâmetinin ancak bir vasıtası ve umumî menfaatlerinin hâdimidir. Binaenaleyh devlet, vatandaşlar camiasının üstünde ve umumî efkâr ve kanaatlerin dışında bir kudret iddiasında bulunamayacağı gibi; fertlerin ana hak ve hürriyetlerine aykırı bir gidiş de alamaz. Bu hak ve hürriyetler şunlardır:
  - a. İdare ve adliye cihazlarının kanunî istiklâli ve politika tesir ve müdahalelerinden âzâde kalması sayesinde sağlam bir teminata bağlanan şahıs hürriyeti;
  - b. Dinî ve felsefî vicdan hürriyeti;
  - c. Söz ve kalem hürriyeti;
  - d. Cemiyet kurmakta veya bazı cemiyetlere girip girmemekte tam hürriyet;
  - e. Ferdîn dilediği mesleği seçme hakkı;
  - f. Kabiliyet ve arzuya göre; herkesin dilediği mektep veya müessesede tahsil ve terbiye görmesi imkânının, doğuş ve servet imtiyazları veya politika mülâhazalarıyla tahdide uğramaması ve şayet, mevcut imkânlar mahdud ise, bu hususta yalnız meziyet ve istidadın süzgeç teşkil etmesi;
  - g. Hususî meslek sahibi olmak ve ferdî teşebbüse geçmek hakkı;
  - h. Herkesin ihtiyacını memleket içindeki istediği kaynaklardan tedarik etmesi serbestliği;

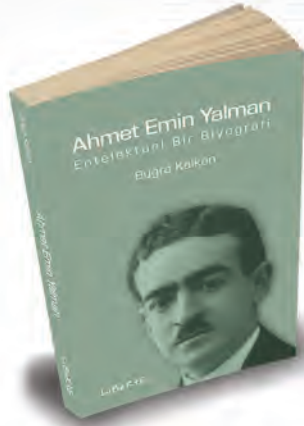

- i. Hastalık, işsizlik, sakatlık ve ihtiyarlık gibi afetlere karşı korunma, çocuk doğumu ve çocuk korunumuna dair yardım tedbirleri.
1. Bu haklara ve şartlara ancak hakikî hürriyet rejimiyle varılabilir. Bu rejim ise ferdî hürriyetlerle gerçekleşebilir. Bu hürriyetlerin de temeli ekseriyetin temsil ettiği millî iradenin hür ve samimi surette belirmesi ve ekseriyet karşısındaki azınlıkların kanaat hürriyetlerine saygı ve müsamaha gösterilmesidir.
  2. İktisadî hürriyetin ortadan kalkması ve vatandaşların teşebbüs ve sây serbestliğinin keyfî surette engellenmesi, siyasî hürriyeti yok ettiği gibi iktisadî sefalet yaratan sebeplerin de başında gelir ister devlet sermayedarlığı ve kontrolü ile, ister kartel ve tröstler gibi hususî inhisarlar, açık veya kapalı menfaat gruplarıyla iktisadî hürriyetin yok edilmesine taraftar değiliz.
- Devletleştirmeyi ancak ferdî ve hususî teşebbüs sahası dışında kalmasında hakikî ve millî bir zaruret olan işlerle iktisadî rekabetin faydalı bir rol oynamasına ihtiyaç göstermeyen işlerde caiz görürüz. Bu işlerde de gaye, kâr kastı değil, millî ihtiyaçların yapılmasını emrettiği bir hizmetin ifası olmalıdır.
3. Cemiyet içinde umumî menfaatlerle hususî menfaatler mütevasın ve ahenkli bir şekilde ayarlanmalıdır.
  4. Çiftçi ve işçinin hayat şartlarını, mesken vaziyetini, çalışma ve yaşama tarz ve imkânlarını devamlı bir surette ıslah etmek esastır ve millî bir vazifedir. Sây ile sermayenin hakları, vazife ve menfaatleri birbirini tamamlar. Binaenaleyh iş sahipleriyle işçilerin şuurlu bir müşavere teşkilâtıyla işbirliği

yapmaları içtimaî adalet şartlarının tahakkuku ve sanayin ve dolayısıyla cemiyetin gelişmesi için hayati bir şarttır.

5. Hürriyetin zarurî bedeli, hizmettir. Her hakkın mukabili olarak bir vazife vardır. Ferdî hürriyetten ve hür müesseselerden beklenen mesut neticelerin elde edilebilmesi için; her vatandaşın diğer insanlara karşı bir manevî mesuliyet hissi taşıması, vatandaş şahsında insanlığın şeref ve hayriyetine saygı göstermesi ve cemiyetin müşterek işleriyle yakından alâkalanıp cemiyet faaliyetlerine canlı bir surette katılması lâzımdır.

Gösterdiğimiz gayelerin tahakkuku; Türk vatandaşının bütün kabiliyetlerini geliştirmesini, bütün haklarına fiilen sahip olmasını ve itibarla medenî seviyesini bir kat daha yükseltmesini mümkün kılar. Bu gayeleri benimseyen vatandaşları bu uğurda bizimle çalışmaya davet ediyoruz. Bilen bilmeyene öğretmeyi vazife edinirse, umumî hayatımızda elbirliğiyle geniş bir vatandaşlık mektebi yaratırız, haklarımızı koruruz, türlü türlü içtimaî musibetleri bu sayede önleriz.

Ahmet Emin Yalman

Entelektüel Bir Biyografi

Buğra Kalkan

ISBN: 978-605-9823-39-5

1. Baskı, Aralık 2018

Ahmet Emin Yalman II. Meşrutiyet'in başlarında gazeteciliğe başlayıp 1960'ların onlarına kadar gazetecilik yapmış uluslararası şöhrete sahip önemli bir yazardır. Yalman'ın kişisel hatıratı Türkiye'nin modernleşme tarihine paralel seyrederek. Hayatı boyunca günlük ve siyasi hatıraları dahil olmak üzere on bincelerce sayfa yazı kaleme alan Yalman, Türkiye tarihinin dönüm anlarının entelektüel şahididir. Zamanının en iyi okullarına gitmiş ve Columbia Üniversitesi'nde sosyal bilimler üzerine doktora yapmıştır. Almanca, İngilizce ve Arapça konuşan Yalman sadece entelektüel bir gazeteci, siyasi bir yazar değil, aynı zamanda bir dünya gezginidir.

Yalman Osmanlı'dan Cumhuriyete kendini liberal olarak tanımlayan nadir kamusal figürlerden de biridir. Onun yazıları sadece siyasi tarihe ilgili olanlar için değil Türkiye'de liberal düşünce tarihi ve liberal teorinin gelişimiyle ilgilenenler için de önemli bir kaynaktır. Bu kitap, Türkiye'de liberal düşünce geleneği önündeki temel problem alanlarını, Yalman'ın siyasal dönüm anlarındaki duruşu ve modernleşmeye dair fikirleri

üzerinden değerlendirmektedir. Osmanlı parlamentarizminden Kemalist devrimlere Türkiye'de demokrasi, bürokrasi, eğitim ve din konuları Yalman'ın fikirlerinin eleştirisi üzerinden tartışılmaktadır.

Ali Fuad Başgil

Bir Düşünürün Fikrî Haritası

Salih Zeki Haklı

ISBN: 978-605-9823-38-8

1. Baskı, Aralık 2018

Bu çalışma Ali Fuad Başgil'in 1932 ilâ 1967 yılları arasını kapsayan otuz beş senelik ilmi hayatındaki siyaset, hukuk, din ve toplumla ilgili görüşlerini, eleştirilerini ve tekliflerini Türkiye'deki siyasî gelişmeler ve kendisinin fikrî pozisyonu bağlamında ele almayı amaçlamaktadır. Bu amaç dikkate alındığında kitabın isminde neden "fikrî haritası" ifadesinin kullanıldığının daha anlaşılır olacağı düşünülmektedir. Zira çalışmanın her bölümünde Başgil'in fikrî değişim ve gelişimine temas edildiği gibi hangi düşüncesini hangi hadiseler neticesinde dile getirdiği ve bunun sonucunda hangi gelişmelerin yaşandığı da ele alınmaktadır.

Haritanın, belirli bir yerin tamamının ya da belirli kısmının kuşbakışı görüntüsünü veren bir taslak olduğu düşünülürse, bu çalışmada esas yapılmak istenenin de Başgil'in düşünce yapısının zaman içindeki değişimini ve sınırlarını gösteren kuşbakışı bir taslağını sunmak olduğu görülecektir.